

ANALIZA RADA INSTITUCIJA NADLEŽNIH ZA SPROVOĐENJE
ZAKONA O SPREČAVANJU NASILJA U PORODICI – PRIMENA ZAKONSKIH MERA
NA LOKALNOM NIVOU TOKOM VANREDNOG STANJA USLED PANDEMIJE
KORONA VIRUSA 2020. GODINE

Analizu pripremila: Marija Petronijević, Mast. javne uprave
Stručna saradnica: Jasna Kolaković, advokatica

Uvod i kontekst

Nova bolest izazvana koronavirusom nazvana je Covid-19 od strane Svetske zdravstvene organizacije u februaru 2020. godine, ali je prvi put detektovana u kineskom gradu Vuhanu krajem decembra 2019. godine. Pandemija izazvana novim koronavirusom proglašena je 11. marta 2020¹. Od kako je bolest izbila do momenta pisanja ove analize (31. juli 2020.), širom sveta registrovano je više od 17 miliona slučajeva zaraženih, dok je više od 650 000 ljudi umrlo od posledica ove bolesti². Vlade širom sveta bore se da izađu na kraj sa novom bolešću koja se lako prenosi među ljudima. Mnoge mere uvedene su i nametnute građanima/kama u cilju prevencije širenja bolesti, među kojima i fizičko distanciranje.

Prema zvaničnim podacima, prvi registrovani slučaj u Srbiji bio je 6. marta 2020. godine³. Nešto više od nedelju dana nakon toga, 15. marta 2020. Vlada Republike Srbije uvela je vanredno stanje uz niz mera povezanih sa suzbijanjem bolesti Covid-19. Krajnji cilj uvedenih mera trebalo bi da bude oslobađanje pritiska na zdravstveni sistem da bi zdravstvo moglo da funkcioniše što je bolje moguće, da se stvori sistemska i društvena otpornost na bolest i, u krajnoj liniji, da stopa smrtnosti bude što manja. Jedna od glavnih mera koje je Vlada R. Srbije uvela za borbu protiv Covid-19 epidemije, a koja je preporučena i od Svetske zdravstvene organizacije, jeste izolacija u domovima. Međutim, dobro je poznato da izolacija predstavlja povećani rizik od nasilja u porodici. U drugim zemljama gde je ova mera prvenstveno bila uvedena, broj slučajeva i prijava nasilja u porodici su povećani⁴.

U Srbiji još uvek nema zvaničnih podataka o uticaju pandemije i izolacije na nasilje nad ženama. S jedne strane, Visoki savet sudstva odlučilo je da ne odlaže suđenja vezana za nasilje u porodici tokom vanrednog stanja⁵. Međutim, prema informacijama Mreže žene protiv nasilja, broj produženih hitnih mera i broj novoproceniranih slučajeva značajno je smanjen tokom marta ove godine⁶. Pandemija virusa i vanredno

¹ <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/events-as-they-happen>

² <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019>

³ <https://covid19.rs/>

⁴ <https://www.unwomen.org/-/media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2020/issue-brief-covid-19-and-ending-violence-against-women-and-girls-en.pdf?la=en&vs=5006>

⁵ <https://vss.sud.rs/sites/default/files/attachments/%D0%97%D0%B0%D0%BA%D1%99%D1%83%D1%87%D0%B0%D0%BA.pdf>

⁶ <https://www.womenngo.org.rs/vesti/1576-saopstenje-za-javnost-zastita-i-podrska-zenama-zrtvama-nasilja-tokom-prvih-mesec-dana-vanrednog-stanja>

stanje s dugim periodima izolacije drastično su promenili kontekst – ne samo u vezi sa bezbednošću i ekonomijom, već se mogu primetiti tekuće brze političke i kulturne promene. Neke od trenutnih karakteristika konteksta kada su u pitanju Covid-19 i nasilje nad ženama i položaj žena u srpskom društvu su sledeći:

- institucije ne obaveštavaju javnost o promenjenom režimu rada i uslugama za prevenciju nasilja i zaštitu žrtava nasilja,
- statistički podaci nisu javno predstavljeni niti dostupni,
- Vlada Republike Srbije nije organizovala niti najavila bilo kakve mere ili programe podrške za žene i devojke koje su preživele nasilje tokom izolacije i vanrednog stanja,
- mediji su prestali da izveštavaju o nasilju nad ženama i femicidu tokom vanrednog stanja i izolacije,
- bili su uočljivi diskriminacija i seksizam u javnoj sferi (od strane novinara i opšte javnosti) prema stručnjakinjama javne urpave koje su angažovane u odgovoru na Covid-19; ovi napadi su osuđivani samo od strane feministkinja.

Nezvanične informacije dobijene sa terena od strane ženskih udruženja iz različitih krajeva zemlje na početku i tokom trajanja vanrednog stanja ukazuju na značajnu regresiju u pogledu primene institucionalnih procedura i rodne ravnopravnosti. Neki od primera su ilustrativni:

- nazadovanje u radu nadležnih službi kao što su centri za socijalni rad (neodgovaranje na službene telefone; okrivljavanje žrtve nasilja) i policija (policajci daju usmena upozorenja umesto da primene zakonske mere i da uhapsu počinioca; policajci daju usmena uputstva da se počinitelj i žrtva izoluju u različite prostorije u istom stanu),
- dezintegracija multisektorskog odgovora na porodično nasilje na lokalnom nivou (tužilaštvo ne organizuje onlajn sastanke Grupa za koordinaciju i saradnju).

Navedena kršenja zakona su samo neki od upozoravajućih signala nazadovanja u pogledu sprečavanja nasilja u porodici tokom kriznih situacija i u pogledu zaštite žrtava nasilja tokom trajanja vanrednog stanja.

Broj prijavljenih slučajeva ili usluga koje su zatražile korisnice specijalizovanim ženskim nevladinim organizacijama (npr. SOS službama za podršku i pomoć) varirao je tokom vanrednog stanja. Neke ženske organizacije prijavile su veći broj korišćenih usluga, druge organizacije su prijavile približno istu frekvenciju poziva na SOS linije za pomoć, dok je treća grupa SOS službi za pomoć prijavila smanjenje primljenih poziva. Kao što je prethodno napomenuto, službeni / zvanični podaci koji se odnose na broj prijavljenih slučajeva nasilja u porodici i potrebnih intervencija policije i ostalih institucija, nisu bili javno dostupni niti su bili saopšteni od strane nadležnih institucija kao što su Ministarstvo pravde, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja ili Koordinaciono telo za rodnu ravnopravnost. Generalno, od 15. marta vladala je potpuna javna tišina vezano za nasilje u porodici u Srbiji i nepoznanica šta preduzimaju žene koje dožive nasilje da se zaštite i da prežive. Takva tišina nikada nije bila prisutna u poslednjih 15 godina od kada su mediji u Srbiji počeli da izveštavaju o nasilju nad ženama.

Nedostatak zvaničnih informacija i preciznih istraživačkih podataka otvorio je potrebu za istraživanjem i analizom situacije. Istraživanje je malog obima, fokusirano na jednu lokalnu zajednicu i predstavlja samo uvod u moguća dalja istraživanja na temu sprovođenja zakona i rada institucija koje su nadležne za suzbijanje nasilja u porodici i zaštitu žrtava nasilja tokom i van kriznih situacija. U nastavku možete pročitati cilj istraživanja, informacije o prikupljenim podacima, analizu dobijenih podataka, kao i zaključke koji proizilaze iz dobijenih podataka. Dokument sadrži i ograničeni broj preporuka koje proizilaze iz analize ali koje su zasnovane na preporukama Ujedinjenih nacija i GREVIO komiteta Saveta Evrope.

Cilj istraživanja i metode prikupljanja podataka

Vanredno stanje u Republici Srbiji trajalo je od 15. marta do 6. maja 2020. godine (53 dana). U momentu pisanja ove analize, epidemija je i dalje prisutna u Srbiji i mnogim drugim zemljama širom sveta. Međutim, nakon 6. maja, po ukidanju vanrednog stanja mere koje su trajale 53 dana naglo su ukinute. U tom smislu, izolacija u domovima više nije na snazi. Stoga, ova analiza bavi se samo primenom Zakona o sprečavanju nasilja u porodici (ZSNP) tokom trajanja vanrednog stanja.

Cilj analize je da, putem poređenja kvantitativnih podataka, doprinese razumevanju nivoa fleksibilnosti i spremnosti državnih institucija zaduženih za sprovođenje ZSNP na lokalnom nivou (primer Kraljevo) za adekvatno sprovođenje zakona i zaštitu žrtava tokom kriznih situacija izazvanih epidemijama. Rezultati analize mogu poslužiti za buduće bolje planiranje javnih politika i mera, kao i za razvoj kapaciteta pružalaca usluga iz javne uprave na lokalnom nivou. Zaključke analize potrebno je staviti u kontekst i uskladiti sa preporukama koje postoje na nivou Evropske unije i Ujedinjenih nacija za bolju zaštitu žena žrtava partnerskog nasilja tokom zdravstvenih kriza.

Za postizanje cilja, traženi su i pribavljeni zvanični podaci od javnih pružalaca usluga – državnih organa na lokalnom nivou: Policijske uprave u Kraljevu (PU Kraljevo), Osnovnog javnog tužilaštva u Kraljevu (OSJ Kraljevo) i Osnovnog suda u Kraljevu (OS Kraljevo). Podaci su traženi na osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja. Institucije su uglavnom omogućile pristup traženim informacijama i poslale su dopise sa preciznim i adekvatnim odgovorima, osim u slučaju Osnovnog suda u Kraljevu koji nije dostavio informaciju o broju odbijenih predloga za produženje hitnih mera zaštite od nasilja u porodici niti objašnjenje za nedostavljanje ovih informacija, što smatramo nenamernom greškom.

Analiza je usko fokusirana na kvantitativne podatke za tri perioda:

1. trajanje vanrednog stanja u R. Srbiji (15. mart do 6. maj 2020.) 53 dana,
2. isti period godinu dana ranije (15. mart do 6. maj 2019.) 53 dana,
3. period dva i po meseca pre vanrednog stanja (1. januar do 14. mart 2020.) 74 dana.

Pitanja koja su postavljena institucijama za sva tri navedena perioda su sledeća:

- A. Za PU Kraljevo – broj poziva policiji radi prijave nasilja u porodici, broj izrečenih hitnih mera zaštite od nasilja u porodici koje su izrekli policijski službenici, broj prekršenih hitnih mera samo za period tokom trajanja vanrednog stanja, broj podnetih krivičnih prijava za krivično delo nasilje u porodici;
- B. Za OJT Kraljevo – broj sastanaka Grupe za koordinaciju i saradnju i broj razmatranih slučajeva nasilja u porodici, broj predloga za produženje hitne mere zaštite, broj podnetih krivičnih prijava za krivično delo nasilje u porodici, broj izrađenih individualnih planova zaštite i podrške;
- C. Za OS Kraljevo – broj produženih hitnih mera zaštite i broj odbijenih predloga za produženje hitnih mera zaštite od nasilja u porodici, i broj tužbi za zaštitu od nasilja u porodici u parnici.

Analiza zvaničnih podataka

Podaci Policijske uprave Kraljevo

Dobijeni podaci pokazuju da je Policijska uprava Kraljevo u sva tri tražena perioda dobila sličan broj prijava (uzevši u obzir da je treći period, od početka godine do uvođenja vanrednog stanja trajao duže od prvog i drugog posmatranog perioda) - 1) 93 događaja, 2) 113 događaja, 3) 131 događaj. **Tokom vanrednog stanja bilo je za 17% manje prijava u odnosu na isti period godinu dana ranije.**

Slična je situacija kada se radi i o izrečenim hitnim merama zaštite od nasilja u porodici koje su izrekli policijski/e službenici/e – 1) 112 hitnih mera, 2) 126 hitnih mera, 3) 168 hitnih mera. **Tokom vanrednog stanja izrečeno je 11% manje hitnih mera zaštite u odnosu na isti period godinu dana ranije.** Tokom trajanja vanrednog stanja prekršeno je 8 izrečenih hitnih mera (7% od ukupnog broja izrečenih hitnih mera).

Kada je reč o broju podnetih krivičnih prijava za krivično delo nasilje u porodici, najveći je broj podnetih krivičnih prijava tokom vanrednog stanja u odnosu na druga dva posmatrana perioda: 1) 7 krivičnih prijava, 2) 4 krivične prijave, 3) 5 krivičnih prijava. **Međutim, očigledna je diskrepancija između broja izrečenih hitnih mera prema ZSNP i podnetih krivičnih prijava kojih ima samo 6% u odnosu na izrečene hitne mere.** Važno je podsetiti se da ZSNP omogućava hitnu zaštitu 48 sati i nakon toga produžetak hitnih mera može trajati do 30 dana, pa je ključno pokretanje krivičnog postupka protiv nasilnika kako bi se dugoročno obezbedila sigurnost žrtvama.

Podaci Osnovnog javnog tužilaštva u Kraljevu

Podaci iz OJT Kraljevo pokazuju da je 1) tokom vanrednog stanja održan **mali broj sastanaka Grupe za koordinaciju i saradnju za teritoriju Grada Kraljeva, svega dva**, i jedan za teritoriju opštine Vrnjačka Banja. Međutim, 73 slučaja nasilja u porodici razmatrano je na prvom sastanku i dodatnih 77 slučajeva na drugom, dok je 11 slučajeva razmatrano na trećem sastanku za teritoriju opštine Vrnjačka Banja. Od ukupno 150 slučajeva u Kraljevu, sastavljeno je 54 predloga za produženje hitnih mera (36%) i u istom periodu izrađeno je 20 individualnih planova zaštite (13%). Od ukupno 11 slučajeva u Vrnjačkoj Banji sastavljeno je 11 predloga za produženje hitnih mera (100%) i u istom periodu sastavljeno 9 individualnih planova zaštite (82%). **Od ukupno 161 slučaja, podnete su svega 3 krivične prijave (1.8%)** zbog krivičnog dela nasilje u porodici (za 4 manje od krivičnih prijava podnetih od strane PU za isti period).

2) U istom periodu prethodne godine, OJT imalo je takođe mali broj sastanaka Grupe za koordinaciju i saradnju, svega tri na kojima je razmatrano 130 slučajeva (39 na prvom, 43 na drugom i 48 slučajeva na trećem sastanku). Od ukupno 130 slučajeva u Kraljevu, sastavljeno je 48 predloga za produženje hitnih mera zaštite od nasilja u porodici (37%) i u istom periodu izrađena su 22 individualna plana zaštite (17%). Četiri sastanka je održano za teritoriju opštine Vrnjačka Banja na kojima je razmatran znatno manji broj slučajeva – 13, izrađeno je 11 individualnih planova zaštite i podrške (85%) i 9 predloga za produženje hitnih mera (69%). Od ukupno 143 slučaja, podneto je 11 krivičnih prijava (7.6%) zbog krivičnog dela nasilje u porodici (5 više od krivičnih prijava podnetih od strane PU za isti period).

3) U periodu pre vanrednog stanja, OJT imalo je pet sastanaka za teritoriju Grada Kraljeva na kojima je razmatrano 300 slučajeva (na prvom 61, na drugom 62, na trećem 53, na četvrtom 65, na petom 60). Od ukupno 300 slučajeva u Kraljevu, sastavljeno je 64 predloga za produženje hitnih mera (21%) i u istom periodu izrađeno je 29 individualnih planova zaštite i podrške (10%). Za teritoriju Vrnjačke Banje održano je pet sastanaka na kojima je razmatrano 17 slučajeva (na prvom 5, na drugom 2, na trećem 2, na četvrtom 6, na petom 2), izrađeno je 15 predloga za produženje hitnih mera zaštite (88%) i 11 individualnih planova

zaštite i podrške (65%). Od ukupno 317 slučaja, podneto je 15 krivičnih prijava (4.7%) zbog krivičnog dela nasilje u porodici (10 više od krivičnih prijava podnetih od strane PU za isti period).

Podaci pokazuju da je OJT u Kraljevu sastavilo 14% više predloga za produženje hitnih mera tokom vanrednog stanja nego u istom periodu prošle godine, i za 17.7% manje nego u periodu pre vanrednog stanja.

Podaci Osnovnog suda u Kraljevu

OS u Kraljevu je dostavio sledeće podatke:

- broj produženih hitnih mera zaštite od nasilja u porodici tokom vanrednog stanja iznosio je 62, u istom periodu prošle godine je bio 84, a za period pre vanrednog stanja bilo je 91 produženih hitnih mera;
- nisu dostavljeni podaci o broju odbijenih predloga za produženje hitnih mera zaštite;
- broj tužbi za zaštitu od nasilja u porodici u parnici za period vanrednog stanja je 3 takve tužbe, i isti broj za isti period 2019. godine.

Podaci pokazuju da je OS u Kraljevu rešenjem produžio 26% manje hitnih mera tokom vanrednog stanja u odnosu na isti period prošle godine, i za 32% manje u odnosu na period pre vanrednog stanja. Broj tužbi za zaštitu od nasilja u porodici u parnici isti je bio tokom vanrednog stanja kao i u istom periodu godinu dana ranije.

	Policijska uprava Kraljevo (PU)	Primljene prijave slučajeva	Izrečene hitne mere (HM)	Osnovno javno tužilaštvo u Kraljevu (OJT)	Razmatrani slučajevi	Predlozi za produženje HM	Osnovni sud u Kraljevu (OS)	Rešenje o produženju HM	% produženja HM u odnosu na predloge
1. period - vanredno stanje	PU 1	93	112	OJT 1	161	65	OS 1	62	95.38
2. period - isti period godinu dana ranije	PU 2	113	126	OJT 2	143	57	OS 2	84	147.36
3. period - od početka godine do vanrednog stanja	PU 3	131	168	OJT 3	317	79	OS 3	91	115.18

Tabela 1. Tabela prikaz osnovnih podataka dobijenih od državnih organa na lokalnom nivou sa teritorije Grada Kraljeva o primeni ZSNP

Zaključak i preporuke

Analizom dobijenih podataka mogu se izvesti sledeći zaključci:

Policijska uprava (PU) Kraljevo primila je manje prijave nasilja u porodici tokom vanrednog stanja nego u istom periodu prošle godine i periodu pre vanrednog stanja. Isto važi i za broj izrečenih hitnih mera zaštite – njihov broj je manji tokom vanrednog stanja. PU Kraljevo podnela je veći broj krivičnih prijava za krivično delo nasilje u porodici tokom vanrednog stanja nego u druga dva posmatrana perioda. Međutim, policijski/e službenici/e **PU Kraljevo izrekli su hitne mere u većini prijavljenih slučajeva nasilja u porodici u sva tri posmatrana perioda.**

Osnovno javno tužilaštvo (OJT) u Kraljevu **tokom vanrednog stanja izreklo je procentualno isti broj predloga za produženje hitnih mera kao u istom periodu prošle godine.** OJT u Kraljevu održalo je sličan broj sastanaka Grupe za koordinaciju i saradnju (GKS) u sva tri posmatrana perioda, pri čemu je **broj sastanaka GKS relativno mali sa velikim brojem razmatranih slučajeva po sastanku.** Kada je reč o odnosu razmatranih slučajeva i predlozima za produženje hitnih mera – vrlo sličan odnos je u sva tri posmatrana perioda. Isto važi i za individualne planove zaštite i podrške – nije bilo značajnije razlike u sva tri posmatrana perioda. **Međutim, OJT u Kraljevu u proseku sastavi predloge za produženje hitnih mera za svega 35% razmatranih slučajeva.**

OS u Kraljevu tokom vanrednog stanja izdao je za ¼ manje rešenja za produženje hitnih mera u odnosu na isti period prošle godine, i za trećinu manje u odnosu na period pre vanrednog stanja. Međutim, zbog neusklađenosti podataka koje su dostavili OJT u Kraljevu i OS u Kraljevu o produženju hitnih mera, kao i zbog nedostatka podatka o broju odbijenih predloga za produženje hitnih mera zaštite, nije moguće doneti precizan zaključak u kojoj meri OS u Kraljevu produžava hitne mere zaštite koje zatraži tužilac. Nameće se pretpostavka da OS u Kraljevu u većini slučajeva produži hitne mere zaštite od nasilja u porodici po predlogu javnog tužioca, ali bez detaljnije provere podataka ovaj zaključak nije moguće finalno doneti.

Podaci pokazuju da je u slučaju OS u Kraljevu došlo do smanjenja broja rešenja za produženje hitnih mera tokom vanrednog stanja dok kod druge dve institucije nije bilo značajnije razlike u postupanju tokom vanrednog stanja u odnosu na druga dva uporedna perioda. Prema tome, moguće je zaključiti da postoji **srednji nivo fleksibilnosti i spremnosti državnih službi zaduženih za sprovođenje ZSNP na lokalnom nivou za sprovođenje tog zakona tokom kriznih situacija izazvanih epidemijama (u odnosu na primenu ZSNP van kriznih situacija).**

Međutim, nakon analize glavni utisci u sprovođenju ZSNP i drugih relevantnih zakona za suzbijanje nasilja u porodici odnose se na:

- **generalnu diskrepanciju između broja prijave, broja predloga za produženje hitnih mera, broja izrađenih individualnih planova zaštite i broja krivičnih prijava, što navodi na mogućnost nedostatka kapaciteta u pravosuđu, otvarajući pitanje adekvatne dugoročne zaštite žrtava nasilja.**

Naime, Zakon o sprečavanju nasilja u porodici Republike Srbije pruža efektivne mehanizme zaštite žrtava nasilja do 30 dana (hitnu zaštitu 48 sati i nakon toga produžetak hitnih mera može trajati do 30 dana). U tom periodu **ključna je izrada individualnih planova zaštite i podrške svakoj žrtvi, pokretanje i vođenje krivičnog postupka podnošenjem krivične prijave, kao i pokretanje parničnog postupka od strane tužilaštva i određivanje dugoročnih mera zaštite od nasilja u porodici na osnovu Porodičnog zakona koje mogu trajati do godinu dana.**

Podaci dobijeni u istraživanju pokazuju da u odnosu na broj prijavljenih slučajeva nasilja u porodici PU Kraljevo u većini slučajeva izrekne hitne mere zaštite, međutim ostali mehanizmi zaštite žrtava koje pruža zakon Republike Srbije u svakom sledećem koraku sve su manje korišćeni. Navedena razlika ilustrativno je prikazana u narednoj tabeli.

Tokom vanrednog stanja	U istom periodu prethodne godine
PU Kraljevo u većini slučajeva izrekla hitne mere zaštite	PU Kraljevo u većini slučajeva izrekla hitne mere zaštite
Svega 7.5% krivičnih prijava PU Kraljevo u odnosu na broj prijava događaja	Svega 3.5% krivičnih prijava PU Kraljevo u odnosu na broj prijava događaja
Svega 36% predloga za produženje hitnih mera sastavila GKS u Kraljevu u odnosu na ukupan broj razmatranih slučajeva	Svega 37% predloga za produženje hitnih mera sastavila GKS u Kraljevu u odnosu na ukupan broj razmatranih slučajeva
Svega 13% individualnih planova zaštite izradila GKS u Kraljevu u odnosu na ukupan broj razmatranih slučajeva	Svega 17% individualnih planova zaštite izradila GKS u Kraljevu u odnosu na ukupan broj razmatranih slučajeva
Svega 1.8% podnetih krivičnih prijava od strane OJT u Kraljevu u odnosu na broj razmatranih slučajeva	Svega 7.7% podnetih krivičnih prijava od strane OJT u Kraljevu u odnosu na broj razmatranih slučajeva
OS u Kraljevu u većini slučajeva produžio hitne mere zaštite prema ZSNP	Neophodno je proveriti podatke

Tabela 2. Prikaz korišćenja pravnih mehanizama zaštite žrtava koje pružaju zakoni Republike Srbije, na teritoriji Grada Kraljeva

Dodatno, analiza je pokazala znatno veći procenat predloga za produženje hitnih mera i individualnih planova zaštite GKS u slučaju Vrnjačke Banje. Naime, podaci dobijeni od OJT u Kraljevu pokazuju upadljivu razliku u smislu broja sastanaka Grupa za koordinaciju i saradnju za Kraljevo i Vrnjačku Banju i broja razmatranih slučajeva po sastanku u oba slučaja, kao i u stepenu izricanja predloga za produženje hitnih mera zaštite i izrade individualnih planova zaštite i podrške. Posmatrajući brojeve i procenat moguće je zaključiti da je **OJT izricalo znatno veći % predloga za produženje hitnih mera i individualnih planova zaštite kada je broj razmatranih slučajeva po sastanku manji** (u slučaju Vrnjačke Banje) **odnosno kada službenici/e imaju više vremena na raspolaganju za pojedinačne slučajeve.**

Preporuke

Međunarodne i evropske organizacije, kao što su Ujedinjene nacije ili agencije Evropske unije, prikupljaju podatke i objavljuju analize i preporuke za mere i akcije koje bi vlade zemalja i institucije javne uprave trebalo da sprovedu tokom i nakon Covid-19 epidemije u cilju suzbijanja nasilja nad ženama. Institucije koje se u Republici Srbiji bave suzbijanjem nasilja i zaštitom žrtava nasilja spadaju u centralizovane institucije, i u tom smislu navedene preporuke koje se odnose na republički nivo jesu validne preporuke koje mogu imati efekta na lokalnom nivou. Grupe saveta mogu se svrstati u sledeće:

- Niz mera koje bi trebalo da sprovede vlada ili vladine agencije na republičkom nivou kao što su izdvajanje sredstava i resursa i uspostavljanje akcionog plana kao odgovor na nasilje u porodici

- tokom Covid-19 epidemije, podrška i ojačavanje već postojećih usluga za žene, povećanje kapaciteta odgovora policije i pravosuđa tokom Covid-19 epidemije, na primer kroz hitne obuke službenika/ca ili razmene dobrih praksi sa kolegama/inicama iz inostranstva⁷.
- b) Finansiranje i omogućavanje potpunog i stalnog pristupa osnovnim uslugama za borbu protiv nasilja u porodici, kao što su usluge koje pružaju ženske nevladine organizacije za podršku ženama koje su preživele nasilje, obezbeđujući da budu dostupne stalno tokom epidemije⁸. U skladu sa ovom preporukom, na lokalnom nivou ključno je uključivanje specijalizovanih ženskih organizacija i medicinskih službi u rad grupe za koordinaciju i saradnju kojim koordiniše tužilaštvo, kako ZSNP i omogućava.
 - c) Prikupljanje podataka i organizovanje istraživanja koja se odnose na razumevanje faktora rizika, dostupnost usluga i odgovora institucija odnosno zaštite žrtava koja postoji u praksi tokom epidemije⁹.
 - d) Podizanje svesnosti o povećanju rizika od nasilja u porodici tokom izolacije, "kao što su saopštenja za medije, kampanje na televiziji, radiju i društvenim medijima sa ciljem da opšta javnost postane svesna povećanog rizika od nasilja nad ženama i devojkama tokom pandemije i što veće širenje informacija o mestima gde žrtve mogu dobiti pomoć"¹⁰.

Na osnovu analiziranih kvantitativnih podataka, **uočene slabosti na lokalnom nivou**, u radu Grupe za koordinaciju i saradnju (GKS) osnovane za područje Osnovnog javnog tužilaštva u Kraljevu, **prvenstveno se odnose na slabu učestalost sastanaka i samim tim na obim razmatranih slučajeva po sastanku**. Naime, prema ZSNP, GKS bi trebalo da se sastaje najmanje jednom u 15 dana i da razmotri svaki slučaj nasilja u porodici koji nije pravonosnažno okončan. Ukoliko se na jednom sastanku Grupe razmatra čak 77 ili 73 slučaja nasilja u porodici, kao što je činjeno tokom trajanja vanrednog stanja, ili ukoliko se razmatra od 40 do 50 slučajeva po sastanku, kako je činjeno u istom periodu godinu dana ranije, postavlja se pitanje **da li je moguće adekvatno razmotriti svaki pojedinačni slučaj nasilja u porodici i pružiti adekvatnu zaštitu žrtvama nasilja u porodici**.

Preporuka: sastanci Grupe za koordinaciju i saradnju na teritoriji Kraljeva morali bi biti učestaliji, sa manje razmotrenih pojedinačnih slučajeva nasilja u porodici po sastanku kako bi se pružila adekvatna zaštita svakoj žrtvi. Zbog toga, moguća je potreba za povećanjem stručnih kapaciteta u pravosuđu, pre svega u smislu broja angažovanog osoblja koje se bavi temom nasilja u porodici ili drugi vid stručne raspodele koji bi omogućio organizovanje češćih sastanaka GKS i više vremena za razmatranje pojedinačnih slučajeva.

Kao što je ranije preporučeno, sastancima mogu prisustvovati i predstavnici/e udruženja, pojedinci koji pružaju zaštitu i podršku žrtvama na primer lekari ili drugo medicinsko ili nemedicinsko osoblje, što propisuje i sam ZSNP. Dodatno, Istanbulska konvencija, koju je Republika Srbija ratifikovala 2013. godine, i najnovije preporuke CEDAW Komiteta iz 2019. godine, kao i GREVIO Komiteta iz 2020. takođe govore o neophodnosti uspostavljanja tesne saradnje sa specijalizovanim ženskim grupama i drugim službama specijalizovanim za borbu protiv rodno zasnovanog nasilja. Uspostavljanje prakse pozivanja žrtve na

⁷ <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2020/04/series-evaw-covid-19-briefs>

⁸ <https://www.who.int/reproductivehealth/publications/vaw-covid-19/en/>

⁹ <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2020/04/issue-brief-violence-against-women-and-girls-data-collection-during-covid-19>

¹⁰ <https://rm.coe.int/declaration-committee-of-the-parties-to-ic-covid-16809e33c6>

sastanke Grupe, kako bi žrtva aktivno učestvovala u sačinjavanju individualnog plana svoje zaštite, važno je za aktivno učešće žrtve nasilja i dugoročno rešavanje problema jer žrtva najbolje poznaje nasilnika i može da predvidi njegove buduće reakcije¹¹.

Preporuke za dalja istraživanja

Kako bi bilo moguće dati preporuke za adekvatnu primenu svih mehanizama zaštite žrtava nasilja u porodici koje omogućavaju zakoni Republike Srbije, kao što su produženje hitnih mera zaštite i izrada individualnih planova zaštite i podrške prema ZSNP, krivične prijave i korišćenje mera zaštite prema Porodičnom zakonu, dalja istraživanja bi trebalo da idu u pravcu razumevanja:

- situacije žrtve nasilja nakon što isteknu mere hitne zaštite po ZSNP,
- koji doprinos kvalitetu života i bezbednosti donosi sačinjen individualni plan zaštite i podrške u onim slučajevima gde je takav plan pružen žrtvi,
- sa kojim poteškoćama se susreće žrtva kojoj nije pružena podrška u vidu individualnog plana zaštite i podrške,
- koji sve razlozi doprinose diskrepanciji između prijavljenih / razmatranih slučajeva nasilja u porodici, broja predloga za produženje hitnih mera i broja pokrenutih krivičnih postupaka za krivično delo nasilja u porodici.

¹¹ <https://iskljucinasilje.rs/cesta-pitanja/%d0%bf%d0%b8%d1%82%d0%b0%d1%9a%d0%b0%d0%be%d0%b4%d0%b3%d0%be%d0%b2%d0%be%d1%80%d0%b8/>